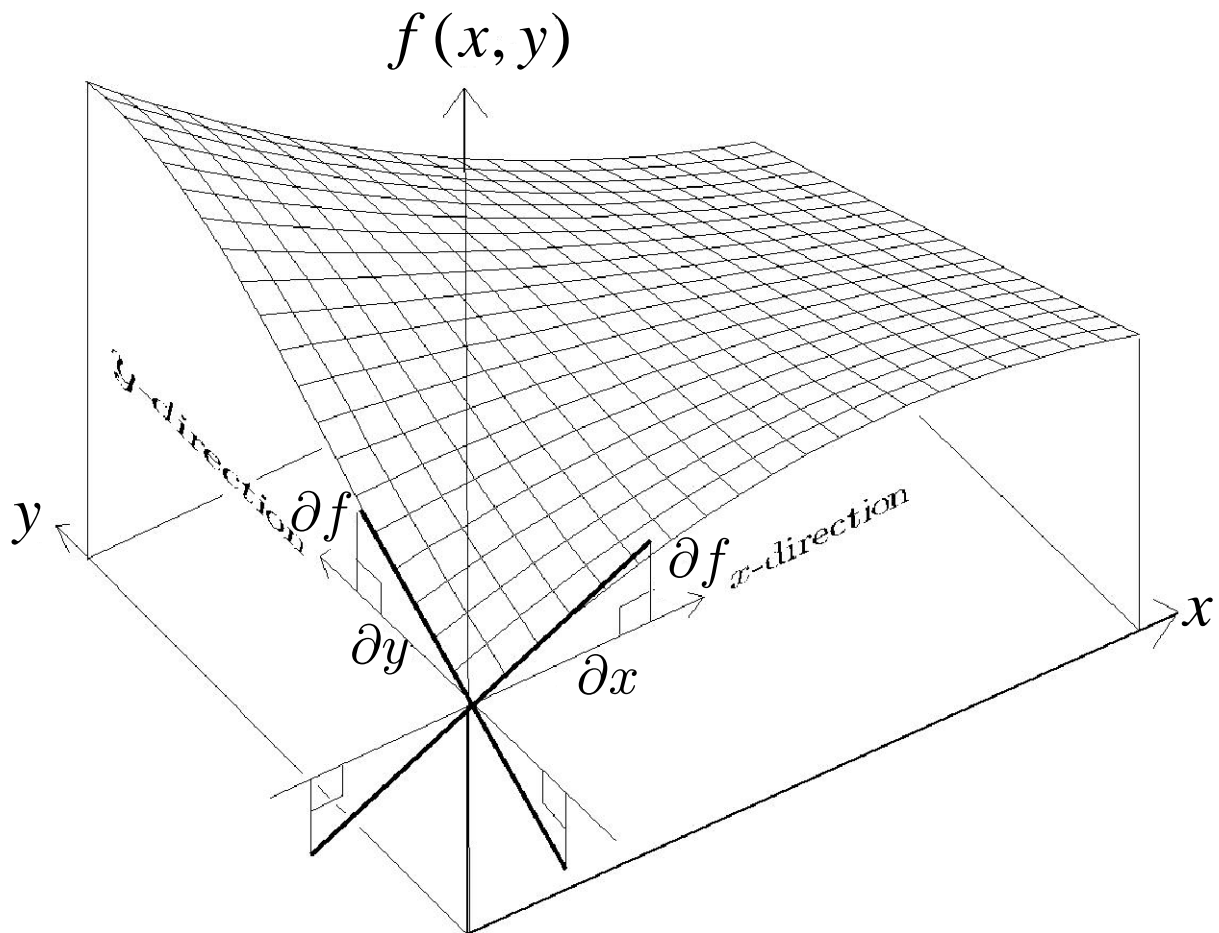

Parsiële afgeleides

Voorbeeld: $f(x, y) = x^2y^3 + x^5 \cos y$

$$\frac{\partial f}{\partial x} = 2xy^3 + 5x^4 \cos y; \quad \frac{\partial f}{\partial y} = 3x^2y^2 - x^5 \sin y$$

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x^2} = 2y^3 + 20x^3 \cos y; \quad \frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y} = 6xy^2 - 5x^4 \sin y$$

Hfst 13: Parsiële DVs

Gewone DV: Net een onafhanklike veranderlike, bv.

$$y = y(x) \quad \text{of} \quad y = y(t)$$

Parsiële DV: Meer as een onafhanklike veranderlike, bv.

$$y = y(x, t) \quad \text{of} \quad u = u(x, y, z)$$

13.1: Skeibare PDVs (bl 664)

Mees algemene lineêre 2de orde PDV:

$$A \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + B \frac{\partial^2 u}{\partial x \partial y} + C \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} + D \frac{\partial u}{\partial x} + E \frac{\partial u}{\partial y} + Fu = G$$

Die koëffisiënte,

$$A = A(x, y), \quad B = B(x, y), \quad \dots, \quad G = G(x, y),$$

is almal gegee (dikwels is A, B, \dots, G konstant)

Homogeen as $G = 0$; Nie-homogeen as $G \neq 0$

Ons wil dus die oplossing $u = u(x, y)$ vind

Voorbeelde

Hitte- of diffusievergelyking (lineêr)

$$\frac{\partial u}{\partial t} = c^2 \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} \quad (c^2 \equiv \text{diffusie-konstante})$$

Golfvergelyking (lineêr) Golfvergelyking (lineêr)

$$\frac{\partial^2 u}{\partial t^2} = c^2 \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} \quad (c \equiv \text{konstante (spoed)})$$

Laplace se vergelyking (lineêr)

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} = 0$$

Burger se vergelyking (nie-lineêr)

$$\frac{\partial u}{\partial t} + u \frac{\partial u}{\partial x} = 0$$

Klassifikasie van PDVs

Hiperbolies as $B^2 - 4AC > 0$

Parabolies as $B^2 - 4AC = 0$

Ellipties as $B^2 - 4AC < 0$

Toon nou aan dat die hittevergelyking parabolies, die golfvergelyking hiperbolies en Laplace se vergelyking ellipties is

Produk-oplossings, skeiding van veranderlikes

Soek oplossings van die vorm: $u(x, y) = X(x)Y(y)$

$$\begin{aligned} \Rightarrow \frac{\partial u}{\partial x} &= X'(x)Y(y) & \frac{\partial u}{\partial y} &= X(x)Y'(y) \\ \frac{\partial^2 u}{\partial x^2} &= X''(x)Y(y) & \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} &= X(x)Y''(y) \\ & & \frac{\partial^2 u}{\partial x \partial y} &= X'(x)Y'(y) \end{aligned}$$

Stel in PDV \Rightarrow skei sodoende PDV in 2 **gewone** DVs, een in X en een in Y !

Voorbeeld 1: (BI 692, Nr 4) Gebruik skeiding van veranderlikes en vind (indien moontlik) produkoplossings vir die PDV:

$$u_x = u_y + u$$

Soek oplossings van die vorm: $u(x, y) = X(x)Y(y)$

$$\Rightarrow u_x = X'Y \quad \text{en} \quad u_y = XY'$$

$$\Rightarrow X'Y = XY' + XY$$

Deel nou regdeur met XY :

$$\Rightarrow \frac{X'(x)}{X(x)} = \frac{Y'(y)}{Y(y)} + 1 \quad (1)$$

Let op dat die LK van (1) net afhanklik is van x , en dat die RK van (1) net afhanklik is van y . Vgl (1) moet egter geldig wees vir alle x **en** y . Dit is net moontlik as die LK **en** RK gelyk aan 'n konstante, sê λ , is! Ons noem λ die **skeidingskonstante**.

$$\Rightarrow \frac{X'}{X} = \lambda \quad \text{en} \quad \frac{Y'}{Y} + 1 = \lambda$$

Ons het dus 1 PDV met 2 gewone DVs vervang!

Oplossing vir $\frac{X'}{X} = \lambda$: $X(x) = ce^{\lambda x}$

Oplossing vir $\frac{Y'}{Y} + 1 = \lambda$: $Y(y) = de^{(\lambda-1)y}$

Die produkoplossing word dus gegee deur,

$$u(x, y) = X(x)Y(y) = ae^{\lambda(x+y)-y},$$

vir alle konstantes a en λ .

Bevestig! $u_x = \lambda (ae^{\lambda(x+y)-y}) = \lambda u$

$$u_y = (\lambda - 1)u = \lambda u - u$$

$$\text{RK} = u_y + u = (\lambda u - u) + u = \lambda u = u_x = \text{LK}$$

\Rightarrow Produkoplossing bevredig die PDV!

Voorbeeld 2: Gebruik skeiding van veranderlikes en vind (indien moontlik) produkoplossings vir die PDV:

$$u_{xx} + u_{yy} = 0$$

Soek oplossings van die vorm: $u(x, y) = X(x)Y(y)$

$$\Rightarrow u_{xx} = X''Y \quad \text{en} \quad u_{yy} = XY''$$

$$\Rightarrow X''Y + XY'' = 0$$

Deel nou regdeur met XY :

$$\Rightarrow \frac{X''}{X} + \frac{Y''}{Y} = 0 \Rightarrow \frac{X''(x)}{X(x)} = -\frac{Y''(y)}{Y(y)} \quad (2)$$

Let op dat die LK van (2) net afhanklik is van x , en dat die RK van (2) net afhanklik is van y . Vgl (2) moet egter geldig wees vir alle x **en** y . Dit is net moontlik as die LK **en** RK gelyk aan 'n konstante, $\hat{s} \pm \lambda^2$, is! (Die kwadraat is gerieflik.)

Vir skeidingskonstante $\boxed{\lambda = 0}$

$$\Rightarrow X'' = 0 \quad \text{en} \quad Y'' = 0$$

$$\Rightarrow X = ax + b \quad \text{en} \quad Y = cy + d$$

$$\Rightarrow u(x, y) = (ax + b)(cy + d)$$

Bevestig nou dat dit die PDV bevredig

Vir skeidingskonstante $\boxed{+\lambda^2}$

$$\Rightarrow X'' = +\lambda^2 X \quad \text{en} \quad Y'' = -\lambda^2 Y$$

$$\Rightarrow X = a \cosh(\lambda x) + b \sinh(\lambda x) \quad \text{en}$$

$$Y = c \cos(\lambda y) + d \sin(\lambda y) \quad \text{dus...}$$

$$u(x, y) = [a \cosh(\lambda x) + b \sinh(\lambda x)] [c \cos(\lambda y) + d \sin(\lambda y)]$$

Bevestig nou dat dit die PDV bevredig

Vir skeidingskonstante $\boxed{-\lambda^2}$

$$\Rightarrow X'' = -\lambda^2 X \quad \text{en} \quad Y'' = +\lambda^2 Y$$

$$\Rightarrow X = a \cos(\lambda x) + b \sin(\lambda x) \quad \text{en}$$

$$Y = c \cosh(\lambda y) + d \sinh(\lambda y) \quad \text{dus...}$$

$$u(x, y) = [a \cos(\lambda x) + b \sin(\lambda x)] [c \cosh(\lambda y) + d \sinh(\lambda y)]$$

Bevestig nou dat dit die PDV bevredig

Die produkoplossing bevredig dus die PDV ongeag van watter reële skeidingskonstante gekies word

Let op: Sommige lineêre PDVs is nie skeibaar nie, bv

$$u_{xx} - u_y = x$$

Die aanname van $u(x, y) = X(x)Y(y)$ lei nie na 'n oplossing nie!
